

PUUR PORTUGAL IN ZUIDERS ALENTEJO

TEXTE & FOTO'S: INGRID CASTELLEN

Ezels die houten karren trekken, een herder die zijn kudde schapen door het verkeer stuurt, heertjes leunend op een stok en kromme dametjes met een zwarte sjaal omgeknoopt: reizen naar de Portugese regio Alentejo is een reis terug in de tijd, alsof de vele dolmen er pas recent werden opgesteld. Een regio waar het landschap authentiek is, en de bewoners en hun leven ook.

Onze trip naar Alentejo zal vol verrassingen zitten en het begint al op de eerste dag. In de luchthaven van Lissabon pikken we de huurwagen op en eens de brug over de Taag gepasseerd, bevinden we ons al meteen in een uitgestrekt gebied, waar oeverwaars nestelen, soms tientallen samen. Na een rit van amper een dik uur langs olijfgaarden en weilanden, met grazende schapen, geiten en koeien, zijn we

in het hart van Alentejo, waar complete rust en natuur regeren. Het is een totaal andere wereld, we moeten onszelf er aan herinneren dat dit nog steeds Europa is. De cijfers verklaren het: Alentejo heeft slechts een half miljoen inwoners maar is wel even groot als België. Het gebied strekt zich verticaal uit van de Taag tot aan de Algarve en horizontaal van Spanje tot aan de Atlantische oceaan. Het is een landschap

bovendien dat op sommige plaatsen duizenden jaren lang onangeroerd bleef. Daarom vinden we er ook zoveel sporen van de Romeinse beschaving, en van eerder nog, dolmen en menhirs zoals de Cromleque dos Almendres.

Witte dorpjes

Evora, het stadje dat door UNESCO werd erkend, zal het grootste blijken op onze rondreis. Blikvangers zijn de restanten van de Romeinse tempel, de aquaduct, de kathedraal en het aanpalende klooster Claustro da Sé. Maar het zijn vooral de smalle straatjes van de binnenstad die mij bekoren, waar alle huizen een witgelakte gevel hebben, met oranje en gele raamkozijnen. De souvenirwinkeltjes verkopen spullen in kurk en ook opvallende voorwerpen zoals handtassen en schoenen. In één winkel prijkt op een pop zelfs een jurk van kurk. Het was ons op de rit hierheen al opgevallen, de bossen vol genummerde bomen. 'Kurkbomen', leren we hier. De nummers zijn een aanduiding van wanneer het kurk werd geoogst, want je moet minstens 7 jaar wachten tot dit opnieuw kan. Het is begin maart, de lentezon toont zich al, het centrale plein Praça de Giraldo met zijn gigantische fontein is al één groot terras en nodigt uit tot genieten. De grote, eigenlijk lugubere, verrassing wacht ons vervolgens in het Convento San Francisco: daar zijn in het Capela dos Ossos de muren en pilaren bekleed met menselijke resten. Doodskoppen met holle ogen, schedels, dij- en heupbotten, ribben tot rugwervels, het dient allemaal als decoratie.

Via glooiende heuvels gaat het naar ons volgende doel, het dorpje Monsaraz. Olijfgaarden en kurkplantages wisselen af met solitaire bomen. In de voorjaarszon bloeien de boteren veldbloemen elke dag een beetje meer, de weilanden kleuren gaandeweg wit en geel. De mimosabomen dragen zware, felgele trossen en - tot onze verbazing - hebben ook de citroenen sinaasappelbomen vruchten, zo oranje als de accenten op de witte gevels. Op zeker moment moeten we met de wagen halt houden. ➔

zijn kudde schapen, dik honderd stuks, naar huis, ze palmen het volledige d'vak in.

Rillen de schaapjes

Monsaraz is als een prentkaardorpje: lieflijk en idyllisch ligt het op een hoogte met zijn kleine witte huisjes binnen de middeleeuwse muren van het fort. Hoe klein ook, er zijn wel drie kerken. We wandelen het dorp rond met rondom uitzicht op de lagergelegen omgeving waar olijfbomen in strak gareel staan. Het is een charmante plek en bijgevolg ook een waar je veel beristen en dito winkeltjes en adressen vinden.

De geschiedenis van Alentejo is er een van kloosters, kastelen, forten en uitgestrekte boerderijen. De uitgestrektheid van het landschap, weilanden en de landerijen blijft ons verbazen, kilometers langs, terwijl we richting Elvas rijden. Het woord grootgrondbezitters is voor

weilanden rillen de schaapjes, ze moeten nog wennen aan hun zomervacht nu hun winterwol werd gescheurd.

Oudste grens

Niet als Évora kan ook Elvas bogen op een UNESCO-erkenning. Het karakter van dit stadje, als een versterkte omgeving, is te danken aan de nabijheid van buurland Spanje. De grens tussen Portugal en Spanje is de oudste die in Europa tussen twee landen bestaat. Voor het grootste deel kent deze grens heuvels, beigen en rivieren als natuurlijke obstakels, maar in dit gebied ontbreken die. Het was een zwakke plek in de linie dus kwamen er forten, zoals het Forte da Graça, die voor de verdediging zorgden. De landsgrens mag dan wel stand gehouden hebben, mijn gsm-provider wisselt wel heen en weer en wenst me om de haverklap welkom in Spanje, ook al blijf ik netjes aan Portugese zijde.

De verkenning van Alentejo brengt ons verder noordwaarts. Een dameje zit op een houten aanhangwagen, getrokken door een ezel die ze met een stok aanpoort, ze wil met het gespan een brug over. De oolewaars bekijken het vanuit hun nesten, sommige zijn tot één meter hoog. Dikwijls zijn op een paal of elektriciteitspyloon meerdere nesten gemaakt. We zien de dorpjes Castelo de Vide en Marvão al van ver liggen, ze bevinden zich op heuvels die zijn ingenomen door versterkte kastelen waarvan de fortmuren de hele heuveltop omzomen en waar binnen de muren witte dorpjes ontwikkelden. Ook hier verbaast het ons dat deze Middeleeuwse vestingen nog zo intact zijn. Geen te populaire toeriststekken hier, binnen deze kasteelmuren en in de huisjes wordt nog echt geleefd. Het wasgoed - van lakens tot witte onderbroeken - hangt aan een lijn te drogen. Zo hoog als de heuvels zijn in de vlakte van het landschap, zo steil zijn de staaltes in de middeleeuwse kerken, en krom geplaveid met kasseien. Opnieuw zijn de huizen witgekalkt met oranje-gele accenten, even fel als de sinaasappelen in de bomen op de stoep. Op het centrale pleintje van het dorp malen een paar mannen, leunend op hun stok, een praaije.

Slapen in de abdij

Typisch voor de regio Alentejo is dat je er kunt logeren in uiterst originele gebouwen en panden die buiken van historie. Zo is in Évora het Convento do Espinheiro een voormalige abdij en werd een suite er genoemd naar koning João II, die er zijn laatste nacht doofbracht. Het indrukwekkende kerkje is nog steeds geconsacreeerd X, er vinden regelmatig huwelijken plaats.

Aan de voet van het dorpje Monsaraz is het origineel logeren op het wijndomein São Lourenço do Barrocal. Op vandaag wordt er nog steeds wijn verbouwd maar een eeuw geleden was het domein veel uitgestrekter. Door de afgelegen ligging was het de gewoonte dat alle arbeiders, inclusief hun gezin, op het domein zelf woonden. Er kwamen arbeidershuisjes voor maar liefst vijftig gezinnen. Ze liggen in

een gespierde zwarte stier, inclusief vervaarlijke hoorns, kruist de weg. Verderop leidt een herder

Portugal uitgevonden. Er wordt met hectaren in het meervoud in het rond gestrooid. In de

twee lange rijen langs een groot erf en zijn nu omgevormd tot stemmige logeerplekken. Door zijn grootte was dit winddomein als een dorp op zich. De bewoners nuden de boerderijactiviteiten - wijn, olijven, paarden - en voorzagen ook in hun eigen dagdagelijkse leven. Zo was er ter plaatse ook een bakkerij waar ze zelf hun brood bakten. Een aantal van de historische plaatsen zijn verenigd als Pousada, waarbij je telkens in een karaktervol pand logeert. Zo is de Pousada For de Rosa die domineert in het kleine dorpje Crato een voormalige abdij annex kasteel.

Onbezoedeld firmament

Ook het winddomein Torre de Palma, nu een hotel, voorzagt door zijn afgelegen ligging met huisjes op het domein zelf in logies voor de arbeiders. Doordat het naar het dichtstbijzijnde

dorp te ver was, kwam er voor de werkers ter plaatse zelfs een kapel, zodat ze toch de zondagsmis konden bijwonen. De kapel wordt nog steeds gebruikt, er vinden regelmatige huwelijksceremonies plaats. Dit uitgesbrekte natuurgebied heeft als gevolg dat er amper lichtpollutie is en de sterren er vrij spel krijgen. Deze regio kreeg voor zijn onbezoedelde sterrenhemel zelfs een UNESCO-label. Torre de Palma is de plek om het sterrenspel te aanschouwen. Dit hotel is genoemd naar de torre, de toren die centraal staat. We pakken de klim naar boven aan, net op tijd voor de zonsondergang en blijven daarna nog lang zitten. We hebben er een 360° uitzicht, op de omgeving waar de contouren langzaam vervagen, en op het fascinerende firmament. Gaat de oorsprong van deze boerderij terug tot de veertiende eeuw, wat verderop liggen nog

overblijfselen van een Romeinse villa, inclusief mozaïeken vloer.

Gastronomie: bacalhau

Eten kan in Alentejo voor een billijke prijs. Op de kaart vind je lam, geit, alles van het varken (van wangen tot ingewanden) en ook visliefhebbers komen aan hun trekken. Populair zijn sardines, cataplana - de Portugese versie van bouillabaisse, octopus, gegrilde vis en bacalhau, de gezouten en gedroogde kabeljauw. Wij proefden in het Santa Luzia Hotel in Elvas een recept met bacalhau uit 1947. 'De toenmalige eigenares heeft dit recept uitgevonden toen zich onverwacht een grote groep aanmeldde voor de lunch. Aardappelen, eieren en vis was het enige wat ze in huis had en zo kwam ze tot dit originele gerecht om iedereen toch te kunnen voeden', vertelt de ober. 'Zeventig jaar later komt men nog steeds van heinde en verre om deze schotel te proeven', en inderdaad, ook aan de andere tafels zien we het forse gerecht passeren. <http://www.lhotel-elvas.pt>

PRAKTISCH

Naar Lissabon is het een vlucht van 2u30, er is één uur tijdsverschil met België. Toeristische info vind je op www.visitalentejo.pt/nl/ en op www.visitportugal.com/nl

Info over de logeerplekken:

Convento do Espinheiro
www.conventodoespinheiro.com/
 Winddomein São Lourenço do Barrocal.
barrocal.pt
 Torre de Palma Hotel
www.torredepalma.com/en
 Pousada do Crato
www.pousadas.pt/pt/hotel/pousada-crato

